

OBRAMBENA INDUSTRIJA

S prometom od 97,3 milijardi eura 2014., 500 000 izravno zaposlenih osoba i 1,2 milijuna neizravnih radnih mjesta, europska obrambena industrija važan je industrijski sektor. Karakteriziraju je gospodarske i tehnološke sastavnice koje su važne za konkurentnost europske industrije. Europska obrambena agencija, koja je osnovana 2004., doprinosi razvoju te industrije. Taj se sektor trenutno suočava s izazovima poput rascjepkanosti tržišta i smanjenja izdataka za obranu.

PRAVNA OSNOVA

Djelovanje EU-a na tom području mora se temeljiti na članku 352. Ugovora o funkcioniranju Europske unije kojim su obuhvaćeni slučajevi u kojima Ugovori EU-a ne sadrže izričite odredbe u vezi s djelovanjem potrebnim za ostvarenje jednog od ciljeva Unije. Članak 173. UFEU-a pravna je osnova za industrijsku politiku EU-a. Međutim, napredak u primjeni pravila unutarnjeg tržišta na tržište obrambene opreme ograničen je člankom 346. stavkom 1. UFEU-a, kojim se određuje da „svaka država članica može poduzeti one mjere koje smatra potrebnima za zaštitu osnovnih interesa svoje sigurnosti, koje su povezane s proizvodnjom ili trgovinom oružjem, streljivom i ratnom opremom”.

CILJEVI

Obrambena industrija važna je za EU zbog svojih tehnoloških aspekata i aspekata gospodarske politike. Konkurentnost europske obrambene industrije ključna je za vjerodostojnost zajedničke sigurnosne i obrambene politike, koja se tek razvija. Važno je da države članice EU-a međusobno surađuju kako bi okončale politike i prakse koje stoje na putu učinkovitijoj suradnji europskih poduzeća iz obrambenog sektora.

POSTIGNUĆA

Obrambena industrija EU-a važna je za cjelokupno europsko gospodarstvo. Kao i u svim drugim industrijskim djelatnostima, i u ovoj je potrebno povećati učinkovitost kako bi se klijentima osigurao dobar omjer cijene i kvalitete te istovremeno zaštitili interesi njezinih dioničara.

A. Kontekst

1. Istraživačka i razvojna politika

Financiranje istraživanja u EU-u uglavnom je namijenjeno civilnim svrhama. No neka od obuhvaćenih tehnoloških područja, na primjer materijali ili informacijska

i komunikacijska tehnologija, mogu doprinijeti poboljšanju tehnološke baze i konkurentnosti obrambene industrije. Stoga bi se potrebe obrambene industrije po mogućnosti trebale uzeti u obzir u provedbi istraživačke politike EU-a. Europsko je vijeće na zasjedanju u prosincu 2013. pozvalo države članice da povećaju ulaganja u zajedničke istraživačke programe, te je pozvalo Komisiju da zajedno s Europskom obrambenom agencijom (EDA) razvije prijedloge za daljnje poticanje istraživanja dvojne namjene.

2. Izvoz

Vijeće je 2008. godine usvojilo Zajedničko stajalište [2008/944/CFSP \(CP\)](#) u kojemu su definirana zajednička pravila o kontroli izvoza vojne tehnologije i opreme i koje zamjenjuje prethodni politički sporazum, [Kodeks ponašanja pri izvozu oružja](#) iz 1998. godine. Tim zajedničkim stajalištem Europska unija postala je jedina regionalna organizacija koja je uspostavila pravno obvezujući sporazum o izvozu konvencionalnog oružja. Cilj tog dokumenta jest poboljšati usklađenost politika država članica EU-a o kontroli izvoza oružja, pri čemu izvoz oružja u konačnici ostaje u nacionalnoj nadležnosti. Sami sustav EU-a za kontrolu izvoza uređen je Uredbom (EZ) br. 428/2009, kojom su utvrđena zajednička pravila EU-a u pogledu kontrole, zajednički popis robe s dvojnomo namjenom te koordinacija i suradnja kako bi se pružila podrška dosljednoj primjeni i provedbi u cijelom EU-u.

Komisija je 30. lipnja 2011. objavila Zelenu knjigu o sustavu EU-a za nadzor izvoza robe s dvojnomo namjenom kako bi se utvrdilo kako trenutačno funkcionira sustav EU-a za nadzor izvoza i razmotrilo eventualna područja na kojima je potrebna reforma. To je omogućilo donošenje komunikacije ([COM\(2014\)0244](#)) u kojoj se navodi dugoročna vizija strateške kontrole izvoza i utvrđuju konkretne političke opcije za modernizaciju sustava kontrole izvoza. U rujnu 2016. Komisija je usvojila prijedlog da se modernizira postojeća Uredba (EZ) br. 428/2009 i pojačaju kontrole izvoza robe s dvojnomo namjenom.

B. Politika obrambene industrije EU-a

1. Prema europskom tržištu obrambene opreme (EDEM)

U rujnu 2004. Komisija je predstavila Zelenu knjigu o javnoj nabavi za potrebe obrane ([COM\(2004\)0608](#)) kako bi doprinijela „postupnom stvaranju transparentnijeg i otvorenijeg europskog tržišta obrambene opreme” među državama članicama. Zelena knjiga sastavni je dio strategije „Prema politici Europske unije na području obrambene opreme” koju je Komisija usvojila početkom 2003. Cilj je podrazumijevao postizanje učinkovitije uporabe sredstava na području obrane, povećanje konkurentnosti industrije u Europi te pružanje pomoći da se postignu poboljšanja u kvaliteti obrambene opreme u okviru europske sigurnosne i obrambene politike.

Države članice EU-a dogovorile su se 2007. godine da će pojačati razvoj europske obrambene tehnološke i industrijske baze (EDTIB) pomoću Strategije za tu bazu. Jedan od glavnih ciljeva politike obrambene industrije EU-a jest održavanje i daljnji razvoj europske obrambene tehnološke i industrijske baze. U srpnju 2006. uspostavljen je međuvladin režim za poticanje tržišnog natjecanja na europskom tržištu obrambene opreme. Taj dobrovoljni međuvladin režim funkcionira na temelju [Kodeksa ponašanja pri javnoj nabavi za potrebe obrane](#) (studeni 2005.), a podupire ga sustav izvještavanja

i praćenja kojim se osigurava uzajamna transparentnost i odgovornost među državama članicama. Drugi važan element jest [Kodeks najbolje prakse u nabavnom lancu](#) (svibanj 2005.).

Standardizacija obrambene opreme važna je za povezivanje nacionalnih tržišta. U tu je svrhu 2012. godine pokrenut portal europskog referentnog sustava obrambenih standarda (EDSTAR), koji je zamijenio Europski priručnik za javnu nabavu za potrebe obrane (EHDP). EDSTAR je nastao nakon Europskog informacijskog sustava za obrambene standarde (EDSIS), portala za sveobuhvatniju europsku standardizaciju obrambene opreme, a njegov je cilj objavljivanje standarda opreme čiji se razvoj planira ili onih koji su se znatno izmijenili.

Komisija je 24. srpnja 2013. usvojila komunikaciju koja sadrži akcijski plan za povećanje učinkovitosti i konkurentnosti europske obrambene industrije ([COM\(2013\)0542](#)). Inicijativama su obuhvaćena sljedeća područja: unutarnje tržište, industrijska politika, istraživanje i inovacije, kapaciteti, svemir, energija i međunarodna trgovina. U pogledu javne nabave za potrebe obrane, u komunikaciji se najavljuje uspostava mehanizma za nadzor tržišta.

2. Javna nabava za potrebe obrane i transfer obrambenih proizvoda unutar EU-a
Direktivom 2009/43/EZ o pojednostavnjivanju uvjeta za transfer obrambenih proizvoda unutar EU-a i Direktivom 2009/81/EZ o javnoj nabavi u području obrane i sigurnosti EU je uveo važne smjernice za uspostavu okvira EU-a u tom području.

Direktivom 2009/81/EZ uvedena su poštena i transparentna pravila o javnoj nabavi za potrebe obrane koja bi poduzećima iz obrambenog sektora trebala omogućiti lakši pristup tržištima obrambene opreme drugih država članica. Njome se kao standardni postupak uvodi pregovarački postupak s prethodnim objavljivanjem, koji omogućuje veću fleksibilnost i sadržava posebna pravila o sigurnosti osjetljivih informacija, klauzule o sigurnosti nabave te posebna pravila o podugovaranju. Međutim, države članice mogu izuzeti ugovore za potrebe obrane i sigurnosti ako je to potrebno radi zaštite osnovnih interesa njihove sigurnosti (članak 346. UFEU-a).

Direktivom 2009/43/EZ o transferu obrambenih proizvoda unutar EU-a pojednostavljuju se i usklađuju uvjeti i postupci za transfer takvih proizvoda diljem EU-a. Uspostavljen je jedinstven i transparentan sustav tri vrste dozvola: opće, globalne i pojedinačne dozvole. Drugi ključni element Direktive jest certifikacija poduzeća. Poduzeća koja se smatraju pouzdanima moći će obavljati prijenose na temelju općih dozvola. Izdavanje pojedinačnih dozvola trebalo bi postati iznimka ograničena samo na jasno opravdane slučajeve.

3. Europska obrambena agencija

Europska obrambena agencija (EDA) osnovana je 12. srpnja 2004. Njezini su glavni zadaci: razvoj obrambenih sposobnosti; promicanje i jačanje europske suradnje na području naoružanja; jačanje europske obrambene tehnološke i industrijske baze, stvaranje međunarodno konkurentnog europskog tržišta obrambene opreme te povećanje učinkovitosti europskog istraživanja i tehnologije na području obrane.

4. Europski program za istraživanje na području sigurnosti

Usprkos naporima da se stvori zajednički okvir za europsku obrambenu politiku, europsko istraživanje na području obrane znatno se smanjilo od 2006. godine. Razna politička tijela Unije, svjesna tog prijetećeg trenda, odlučila su reagirati. Civilni program EU-a za istraživanje i razvoj, Obzor 2020. (2014. – 2020.), proširen je kako bi obuhvaćao projekte s dvojnog namjenom. Unapređenje istraživanja za zaštitu slobode i sigurnosti Europe i njezinih građana jedan je od njegovih izazova (izazov sigurnih društava). Njegov je cilj povezati sve dionike na području sigurnosti: industriju, uključujući mala i srednja poduzeća, istraživačke organizacije i sveučilišta, tijela javne vlasti, nevladine organizacije te javne i privatne organizacije na području sigurnosti. Vrlo je važno aktivno sudjelovanje krajnjih korisnika. Proračunska sredstva dodijeljena cilju „Sigurna društva” za razdoblje od 2014. do 2020. iznose 1700 milijuna eura, što predstavlja 2,2 % sredstava Obzora 2020.

Imajući u vidu sve veću važnost istraživanja u području obrane i nedavne promjene sigurnosnog okruženja u Europi, Komisija je u studenom 2016. iznijela prijedlog o uspostavi Europskog fonda za obranu i drugim mjerama kojima bi potaknulo države članice na učinkovitiju potrošnju u području zajedničkih obrambenih kapaciteta, poboljšanje sigurnosti Europljana i promicanje konkurentne i inovativne industrijske baze ([Europski obrambeni akcijski plan – COM\(2016\)0950](#)). U okviru sljedećeg Višegodišnjeg financijskog okvira EU-a (2021. – 2027.) Komisija namjerava predložiti uspostavu namjenskog europskog programa za istraživanje u području obrane (EDRP) čiji bi proračun iznosio oko 500 milijuna EUR godišnje.

ULOGA EUROPSKOG PARLAMENTA

Parlament je donio razne rezolucije koje se tiču obrambene industrije. U [rezoluciji](#) usvojenoj 10. travnja 2002.^[1] Parlament je pozvao na osnivanje Europske agencije za naoružanje i standardizaciju obrambene opreme. U [rezoluciji](#) o Zelenoj knjizi o javnoj nabavi za potrebe obrane^[2] Parlament je ponovio svoje stajalište izraženo u rezoluciji iz 2002. da su snažna, učinkovita i održiva europska industrija naoružanja te učinkovita politika javne nabave ključni za razvoj europske sigurnosne i obrambene politike. Parlament je u toj rezoluciji također pozdravio napore Komisije da doprinese postupnom stvaranju transparentnijeg i otvorenijeg europskog tržišta obrambene opreme među državama članicama. Parlament je isto tako uspio osigurati da su njegove opaske o takozvanom „obrambenom paketu” (tj. direktivama 2009/43/EZ i 2009/81/EZ) uzete u obzir u konačnim usvojenim verzijama direktiva (npr. povećanje transparentnosti i ograničenja u uporabi prijeboja).

U svojoj [rezoluciji](#) od 22. studenog 2012. o provedbi zajedničke sigurnosne i obrambene politike^[3] Parlament je ustrajao na tome da bi razvoj europskih sposobnosti također trebao dovesti do konsolidacije industrijske i tehnološke baze europske obrambene industrije, te je pozvao države članice da u potpunosti provedu Direktivu 2009/81/EZ kako bi se postigla veća interoperabilnost opreme i suzbila fragmentacija tržišta.

[1]SL C 127 E, 29.5.2003, str. 582.

[2]SL C 280 E, 18.11.2006, str. 463.

[3]SL C 419, 16.12.2015., str. 124.

U svojoj [rezoluciji](#) od 21. studenog 2013.^[4] Parlament poziva na osnaživanje europske industrijske suradnje i naglašava potrebu da se podupre misija zajedničke sigurnosne i obrambene politike uz pomoć europskog istraživanja i razvoja korištenjem istraživačkog programa Obzor 2020. Također poziva države članice da poboljšaju transparentnost i povećaju otvorenost svojih tržišta obrambene opreme te istovremeno ističe specifičnu prirodu javne nabave za potrebe obrane.

U dvjema rezolucijama koje je usvojio u [svibnju 2015.](#)^[5] i [travnju 2016.](#)^[6] Parlament je pozvao na djelotvornu i ambicioznu europsku vanjsku i sigurnosnu politiku koja će se temeljiti na zajedničkoj viziji ključnih europskih interesa. Apelirao je na države članice da definiraju ciljeve politike na temelju zajedničkih interesa te je izjavio da bi se Bijela knjiga o obrani EU-a trebala donijeti na temelju globalne strategije. Parlament je pružio podršku razvoju jakog ZSOP-a te suradnji u području obrane među državama članicama.

U studenom 2016. Parlament je donio [rezoluciju](#) o europskoj obrambenoj uniji^[7] u kojoj je predložio da se ona što prije ustanovi.

[Frédéric Gouardères](#)
05/2019

[4]SL C 436, 24.11.2016., str. 26.

[5]SL C 353, 27.9.2016., str. 74.

[6]Usvojeni tekstovi, [P8_TA\(2016\)0120](#).

[7]Usvojeni tekstovi, [P8_TA\(2016\)0435](#).

